

- ліквідації аварії на артскладах / В.Л. Сидоренко, С.І. Азаров // Проблеми охорони праці в Україні. – 2006. – Вип. 12. – С. 43–53.
10. Сидоренко В.Л. Моделювання формування забруднення території при аварії на складі боеприпасів / В.Л. Сидоренко, С.І. Азаров // Проблемы пожарной безопасности. – 2005. – Вып. 18. – С. 141–148.
11. Державні санітарні правила охорони атмосферного повітря населених місць (від забруднення хімічними та біологічними речовинами)". Наказ Міністерства охорони здоров'я України від 09.09.1997 р. № 201.

Анотация

ОЦЕНКИ ПОТЕНЦИАЛЬНОГО РИСКА ЖИЗНЕДЕЯТЕЛЬНОСТИ НАСЕЛЕНИЯ НА ЗАГРЯЗНЕННЫХ ПРОДУКТАМИ СГОРАНИЯ ТЕРРИТОРИЯХ В РЕЗУЛЬТАТЕ АВАРИИ НА СКЛАДАХ БОЕПРИПАСОВ

Азаров С.И.

Представлена методика оценки потенциального риска жизнедеятельности людей населенных пунктов, которые попали под воздействие продуктов аварии на складах боеприпасів. Приведены результаты расчетов суммарного риска острого и хронического поражения человека токсическими газами и пылью.

Abstract

ASSESSMENT OF POTENTIAL RISKS OF CONTAMINATED FOOD POPULATION IN AREAS COMBUSTION BY ACCIDENT AMMUNITION

S.Azarov

The technique of an estimation of potential risk of ability to live of the people of the occupied items is submitted which have got under influence of products of failure in warehouses of an ammunition. The results of accounts of total risk of a sharp and chronic defeat of the man by toxic gases and dust are given.

УДК 341.645.5

МІЖНАРОДНА КОНВЕНЦІЯ 1921 Р. «ПРО ПРАВО НА ОРГАНІЗАЦІЮ І ОБ'ЄДНАННЯ ТРУДЯЩИХ У СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ» ЯК ЧАСТИНА НАЦІОНАЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ.

Кононенко В.П., к.ю.н., адвокат.

Харківський національний технічний університет сільського господарства ім. П.Василенка

Розглядається проблема чинності міжнародних конвенцій, підписаних у 1921 р. "Про право на організацію і об'єднання трудящих у сільському

господарстві", "Про мінімальний вік допуску дітей на роботу у сільському господарстві", "Про відшкодування під час нещасних випадків на роботі у сільському господарстві", як частини законодавства України. А також особливості визначення терміну "законодавство".

25.10.1921 р. була підписана Конвенція "Про право на організацію і об'єднання трудящих у сільському господарстві", згідно з ч. 1 якої кожен Член Міжнародної Організації Праці, що ратифікував цю Конвенцію, зобов'язується забезпечити всім працюючим у сільському господарстві ті ж права на організацію і об'єднання, які мають трудящі в промисловості і скасувати всі законодавчі чи які-небудь інші постанови, спрямовані на обмеження цих прав стосовно трудящих, зайнятим у сільському господарстві.

У ст. 1 Конвенції "Про мінімальний вік допуску дітей на роботу у сільському господарстві" говориться: "Діти у віці до чотирнадцяти років не можуть прийматися на роботу чи працювати на державному або приватному сільськогосподарському підприємствах, чи в яких-небудь їхніх філіях у години, встановлені для відвідування школи. Якщо вони використовуються на такого роду роботі в позашкільні години, то ця робота не повинна бути на шкоду відвідуванню ними школи".

В тому ж, 1921 р. була підписана Конвенція "Про відшкодування під час нещасних випадків на роботі у сільському господарстві", згідно з якою кожний член Міжнародної організації праці, який ратифікує цю Конвенцію, зобов'язується поширити на всіх осіб, які отримують заробітну плату в сільському господарстві, закони і постанови, що передбачають компенсацію працівникам за каліцтво внаслідок нещасного випадку, який стався в результаті або під час його роботи за наймом (ст. 1).

Як бачимо, норми вказаних міжнародних договорів є і зараз досить актуальними для регулювання правовідносин, що складаються в аграрно-промисловому комплексі України. Але який статус в даний час мають перелічені вище конвенції?

Відповідно до ст. 9 Конституції України чинні міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, є частиною національного законодавства України. Але Конституція відносить до національного законодавства лише ті міжнародні договори, згоду на обов'язковість яких надано Верховною Радою України, та залишає осторонь без визначення статусу тих міжнародних договорів, які набули чинності в інший спосіб, ніж шляхом надання згоди на їх обов'язковість Верховною Радою України. Таким чином, якщо буквально тлумачити вказану норму Конституції, ці останні договори, відповідно, не є частиною національного законодавства України. Тоді стає питання, що саме охоплюється поняттям "національне законодавство", що знаходиться за межею цього поняття, бо саме десь там, можливо, розташовані такі міжнародні договори в правовому полі України.

Таким чином, треба з'ясувати, що треба розуміти під терміном "законодавство"? У законах залежно від важливості і специфіки суспільних відносин, що регулюються, цей термін вживається в різних значеннях: в одних

маються на увазі лише закони; в інших, передусім кодифікованих, в поняття "законодавство" включаються як закони та інші акти Верховної Ради України, так і акти Президента України, Кабінету Міністрів України, а в деяких випадках - також і нормативно-правові акти центральних органів виконавчої влади. Неоднозначне ставлення до цього питання фахівців. Так, Ю.О. Бойко вважає, що категорією "законодавство" можуть охоплюватись тільки закони України. Безспірним аргументом цього він вважає положення Конституції України: у ній вживаються терміни "національне законодавство" (ст. 9), "законодавство" (ст. 19), "чинне законодавство" (п. 12) "Перехідних положень". Тотожність і відповідність цих понять не викликає сумнівів, бо в Конституції інакше як про національне та чинне законодавство і не може йтися. Виходячи з того, що права та свободи людини і громадянина, гарантії цих прав і свобод, основні обов'язки громадянина визначаються виключно законами України (п. 1 ч. 1 ст. 92 Конституції України), що виключно законами України визначається судоустрій, судочинство, статус суддів..., а міжнародний договір стає частиною національного законодавства виключно у спосіб, прийняття його парламентом як закону, закономірним буде висновок, що зміст поняття "законодавство" зводиться до сукупності законів України. До того, категорію "законодавство" слід розглядати як чітко структуровану систему існуючих у державі законів... (2)

Але відповідно до Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним зверненням Київської міської ради професійних спілок щодо офіційного тлумачення частини третьої статті 21 Кодексу законів про працю України (справа про тлумачення терміну "законодавство") (3), термін "законодавство" треба розуміти так, що ним охоплюються закони України, чинні міжнародні договори України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, а також постанови Верховної Ради України, укази Президента України, декрети і постанови Кабінету Міністрів України, прийняті в межах їх повноважень та відповідно до Конституції та законів України.

Але чи можна застосовувати тлумачення терміну "законодавство" що його надав Конституційний Суд України до всіх правовідносин або хоча тих, які регулюються КЗпП, адже Суд розглядав справу за конституційним зверненням Київської міської ради професійних спілок про офіційне тлумачення частини третьої статті 21 Кодексу законів про працю України саме щодо частини третьої статті 21 Кодексу. І зі змісту мотивувальної частини рішення по вказаній справі не впливає універсальність використання тлумачення терміну "законодавство" що його надав Конституційний Суд, а навпаки: справа розглядалась тільки відповідно вказаної статті КЗпП України, за якою сфера застосування контрактної форми трудового договору визначалася законодавством. Даючи офіційне тлумачення терміна "законодавство", Конституційний Суд України виходив фактично з практики нормативно-правового регулювання сфери застосування контракту як особливої форми трудового договору. А тому не можна не погодитись з деякими тезами Окремої думки судді Конституційного Суду України Савенка М. Д. в цій справі: при офіційному тлумаченні терміна, який неодноразово

згадується в одному нормативно-правовому акті, необхідно виходити з того, що він вживається в одному значенні. Не може термін "законодавство" мати різне значення вживання більш ніж у сотні статей Кодексу законів про працю України. У противному разі це призведе до плутанини у визначенні кола суб'єктів, правомочних здійснювати регулювання певних відносин, які відповідно до положень закону визначаються чи встановлюються терміном "законодавство". Внаслідок прийнятого Конституційним Судом України Рішення виникає потреба в офіційному тлумаченні терміна "законодавство" як по кожній статті Кодексу законів про працю України, так і в інших нормативно-правових актах, де він вживається. Адже термін "законодавство" досить широко використовується в правовій системі у значенні сукупності законів та інших нормативно-правових актів, які регламентують ту чи іншу сферу суспільних відносин і є джерелами певної галузі права. У Кодексі законів про працю України цей термін вживається більше ніж у половині його статей. Термін "законодавство" вживається і в Конституції України. Однак ні Конституція України, ні Кодекс законів про працю України не розкривають чітко зміст терміна "законодавство", зокрема, які нормативно-правові акти ним охоплюються. Широке і неоднозначне вживання терміна породжує непорозуміння в його застосуванні. Наведене свідчить про практичну необхідність офіційного тлумачення терміна "законодавство" взагалі, а не лише в частині третій статті 21 Кодексу законів про працю України.

З розвитку подій навколо ч. 3 ст. 21 КЗпП можна побачити, що законодавець погодився саме з Окремою думкою судді Конституційного Суду України Савенка М. Д.: "... вважаю, що під терміном "законодавство" необхідно розуміти сукупність законів, прийнятих Верховною Радою України". Саме в такому значенні цей термін вживається в останньому реченні частини третьої статті 21 Кодексу законів про працю України, і таке офіційне тлумачення необхідно було йому дати" (п. 4 абз. 5). Це можна стверджувати на тій підставі, що в чинному Кодексі законів про працю України в ч. 3 ст. 21 говориться: "Сфера застосування контракту визначається законами України" (4), тобто термін "законодавство", з приводу тлумачення якого і було постановлене рішення Конституційного Суду, було замінене. І хоча в примітці до 21-ї статті КЗпП і вказано, що офіційне тлумачення частини третьої статті 21 див. в Рішенні Конституційного Суду N 12-рп/98 (v012p710-98) від 09.07.98., якщо справді туди подивитися, ми знайдемо зовсім інше. Отже законодавець не погодився з Рішенням Конституційного Суду N 12-рп/98.

З іншого боку, Конституційний Суд надав лише офіційне тлумачення чинного на той час положення КЗпП в межах своїх повноважень і не більше. Отже, якщо зараз в частині 3 статті 21 КЗпП використовується інше слово ніж те, з приводу тлумачення якого було відкрито конституційне провадження (і якщо надане, тлумачення терміну "законодавство" має виключно вузьке використання), вказане Рішення Конституційного Суду вже втратило актуальність. До речі, не зрозуміло чому з приводу офіційного тлумачення терміну "законодавство" Конституційний Суд постановив рішення: згідно з ч. 1 ст. 62 Закону України "Про Конституційний суд" (5) у справах з питань

офіційного тлумачення Конституції України та законів України Конституційний Суд України дає висновки (6).

З метою усунення правової невизначеності щодо терміну “законодавство” автор звернувся до Конституційного Суду з конституційним зверненням про офіційне тлумачення терміну “законодавство” в частині 12 статті 22 Закону України "Про міліцію" та тлумачення терміну “законодавство” взагалі.

У відповіді Секретаріату Конституційного Суду України № 18/2781 від 01.09.2004 року вказано наступне: “...офіційне тлумачення терміну “законодавство” Конституційний Суд України дав у рішенні від 09.07.1998 р. № 12-рп/98 (справа про тлумачення терміну “законодавство”)”.

Отже, це є офіційною і остаточною позицією Конституційного Суду України, який розширив своє рішення по справі ad hoc на усі правовідносини.

Таким чином, автор вважає, що наразі відсутня проблема щодо тлумачення терміну “законодавство”, а є проблема з коректним застосуванням термінів «закон» та «законодавство» самим законодавцем. Такий висновок, на жаль, ніяк не допоміг з'ясувати статус тих міжнародних договорів, які набули чинності в інший спосіб, ніж шляхом надання згоди на їх обов'язковість Верховною Радою України, а тому пропоную звернутися до міжнародного права безпосередньо.

Згідно з Віденською Конвенцією “Про право міжнародних договорів” проблема вирішується дуже просто: по-перше, стаття 26 “Pacta sunt servanda” говорить, що кожен чинний договір є обов'язковим для його учасників і повинен ними добросовісно виконуватись. По-друге, стаття 27 “Внутрішнє право і додержання договорів” застерігає: учасник не може посилається на положення свого внутрішнього права як на виправдання для невиконання ним договору.

Таким чином, недосконалість правової системи не можуть вплинути на найвищий статус міжнародних договорів, які набрали чинності на території України в її законодавстві (звісно, після Конституції), навіть, якщо ці договори і не включено офіційно до цього самого законодавства.

Віденська Конвенція не обмежує можливість набрання чинності міжнародним договором виключно ратифікацією його парламентом. Вбачається, що надання згоди на обов'язковість міжнародного договору є волевиявленням суверенної держави, її відповідною дією, яка може виявлятися у різних формах та способах.

Так, згідно зі статтею 11 Віденської Конвенції згоду держави на обов'язковість для неї міжнародного договору може бути виражено: підписанням договору, обміном документами, що становлять договір, ратифікацією договору, його прийняттям, затвердженням, приєднанням до нього, або у будь-який інший спосіб, про який сторони домовились.

У відповідності до положень Віденської Конвенції 1969 року норми Закону України “Про міжнародні договори України” (8) визначають внутрішні правила процедури надання згоди на обов'язковість міжнародних договорів України. Так, ст. 9 закріплює процедуру ратифікації, а також перелік міжнародних договорів, які потребують ратифікації: ратифікація міжнародних

договорів України здійснюється шляхом прийняття закону про ратифікацію, невід'ємною частиною якого є текст міжнародного договору. На підставі підписаного та офіційно оприлюдненого Президентом України закону Голова Верховної Ради України підписує ратифікаційну грамоту, яка засвідчується підписом Міністра закордонних справ України, якщо договором передбачено обмін такими грамотами.

Ратифікації підлягають міжнародні договори України: а) політичні (про дружбу, взаємну допомогу і співробітництво, нейтралітет), територіальні і такі, що стосуються державних кордонів, розмежування виключної (морської) економічної зони і континентального шельфу України, мирні; б) що стосуються прав, свобод та обов'язків людини і громадянина; в) загальноекономічні (про економічне та науково-технічне співробітництво), з загальних фінансових питань, з питань надання Україною позик і економічної допомоги іноземним державам та міжнародним організаціям, а також про одержання Україною від іноземних держав і міжнародних фінансових організацій позик, не передбачених Державним бюджетом України; г) про участь України у міждержавних союзах та інших міждержавних об'єднаннях (організаціях), системах колективної безпеки; ґ) про військову допомогу та направлення підрозділів Збройних Сил України до інших держав чи допуску підрозділів збройних сил іноземних держав на територію України, умови тимчасового перебування в Україні іноземних військових формувань;

д) що стосуються питань передачі історичних та культурних цінностей Українського народу, а також об'єктів права державної власності України; е) виконання яких зумовлює зміну законів України або прийняття нових законів України;

є) інші міжнародні договори, ратифікація яких передбачена міжнародним договором або законом України.

- ст. 12 визначає порядок затвердження міжнародного договору: затвердженню підлягають міжнародні договори України, які не потребують ратифікації, якщо такі договори передбачають вимогу щодо їх затвердження або встановлюють інші правила, ніж ті, що містяться в актах Президента України або Кабінету Міністрів України.

Затвердження міжнародних договорів України здійснюється Президентом України у формі указу щодо: а) міжнародних договорів, які укладаються від імені України; б) міжнародних договорів, які укладаються від імені Уряду України, якщо такі договори встановлюють інші правила, ніж ті, що містяться в актах Президента України.

Затвердження міжнародних договорів України здійснюється Кабінетом Міністрів України у формі постанови щодо: а) міжнародних договорів, які укладаються від імені Уряду України, крім договорів, зазначених у пункті "б" частини другої цієї статті; б) міжвідомчих договорів, якщо такі договори встановлюють інші правила, ніж ті, що містяться в актах Кабінету Міністрів України.

- стаття 13 передбачає приєднання України до міжнародних договорів або їх прийняття: рішення про приєднання України до міжнародних договорів або

про їх прийняття приймаються: а) щодо договорів, які потребують ратифікації, - у формі закону України про приєднання до міжнародного договору або закону України про прийняття міжнародного договору, невід'ємною частиною яких є текст міжнародного договору;

б) щодо міжнародних договорів, які укладаються від імені України, які не потребують ратифікації, - у формі указу Президента України; в) щодо міжнародних договорів, які укладаються від імені Уряду України, які не потребують ратифікації, - у формі постанови Кабінету Міністрів України.

Щодо міжнародних договорів міжвідомчого характеру, то порядок набуття ними чинності визначається Положенням про порядок укладення, виконання та денонсації міжнародних договорів України міжвідомчого характеру, яке затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 17 червня 1994 р. № 422. цим положенням передбачено, що згода на обов'язків характер договору виражається шляхом його підписання уповноваженою на те особою (п. 5), затвердження міністерствами, іншими центральними органами виконавчої влади, від імені яких були підписані такі договори (п. 6), приєднання або прийняття (п. 7).

Таким чином, як вбачається із положень Віденської Конвенції 1969 року та Закону “Про міжнародні договори України”, в цьому питанні також відсутня проблема: всі міжнародні договори, які набули чинності на території України в будь-який спосіб є частиною національного законодавства; вся справа в недосконалості та неузгодженості самого законодавства.

Ще одна складність пов'язана з терміном “Верховна Рада України” у зв'язку з питанням про можливість застосування положень ст. 9 Конституції до міжнародних договорів Української РСР у період її входження до складу СРСР. Адже Верховна Рада України – це орган, який виник вже після 1991 року, маючи на увазі, що Конституція прийнята в 1996 році і що ми маємо справу з абсолютно іншим органом. Якщо ж звернутися до Закону України “Про правонаступництво України” (9), в статті 6 якого говориться, що Україна підтверджує свої зобов'язання по міжнародних договорах, укладених Українською РСР до проголошення незалежності України, то обґрунтованим є висновок, що міжнародні договори, ратифіковані Президією Верховної Ради УРСР також є частиною національного законодавства України.

Список використаних джерел

1. Конституція України. 28.06.1996. // Відомості Верховної Ради України. – 1996.-№ 30. – С. 141.
2. Ю.О.Бойко. Деякі питання щодо уточнення понять “закон” і “законодавство” в контексті Конституції України. // Проблеми законності. - 2001. - № 46. – С. 13.
3. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним зверненням Київської міської ради професійних спілок щодо офіційного тлумачення частини третьої статті 21 Кодексу законів про працю України (справа про тлумачення терміну законодавство") N 12-рп/98 від

09 липня 1998 року.

4. Кодекс законів про працю. 10.12.1971. // ВВР УРСР, 1971, додаток до № 50. – С. 375.
5. Закон України “Про Конституційний Суд України”. 16.10.1996. N 422/96-ВР.// ВВР України, 1996, - № 49. - С. 272.
6. В.П.Кононенко. Законодавство чи закон. // Право України. // 2004. № 4. С. 96.
7. Закон України "Про міліцію". 20.12.1990. N 565-XII // ВВР УРСР, 1991. - № 4. - С. 20.
8. Закон України “Про міжнародні договори України”. 29.06.2004. № 1906-IV // ВВР України. 2004. - № 50. - С. 540.
9. Закон України “Про правонаступництво України” // ВВР України, 1991. - № 46. - С. 617.

Аннотация

МЕЖДУНАРОДНАЯ КОНВЕНЦИЯ 1921 Г. «О ПРАВЕ НА ОРГАНИЗАЦИЮ И ОБЪЕДИНЕНИЯ ТРУДЯЩИХСЯ В СЕЛЬСКОМ ХОЗЯЙСТВЕ» КАК ЧАСТЬ НАЦИОНАЛЬНОГО ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВА УКРАИНЫ

Кононенко В.П.

Рассматривается проблема международных конвенций, подписанных в 1921 г. «О праве на организацию и объединения трудящихся в сельском хозяйстве», «О минимальном возрасте допуска детей на работу в сельском хозяйстве», «О возмещении во время несчастных случаев на работе в сельском хозяйстве» как части законодательства Украины. А также особенности определения термина «законодательство».

Abstract

INTERNATIONAL CONVENTION «ABOUT RIGHT FOR ESTABLISHING AND UNITING OF WORKING IN AGRICULTURE» (1921) AS A PART OF NATIONAL LAW OF UKRAINE

V.Kononenko

A matter of the conventions «About right for establishing and uniting of working in agriculture», «About minimal age for admission of children for agriculture works» «About compensation for injures during accidents in agriculture» as a part of Ukrainian law as well as peculiarities of a term «law» determination.